

ОДИН, ДВА — ПРЯЖКУ ЗАСТІБА

За сніданком містер Морлі був у ненайліпшому настрої: він нарікав на бекон, поцікавився, чи конче кава має бути схожою на рідкий бруд, і зауважив, що вівсянка чимраз гіршає.

Містер Морлі був маленький чоловічок із рішуче окресленим та випнутим підборіддям. Його сестра, яка вела домашнє господарство, — дорідна жінка, що відчутно нагадувала гренадера в спідниці, — задумливо поглянула на брата й запитала, чи не довелося йому знову митися холодною водою.

Той неохоче визнав, що ні.

А зазирнувши в газету, зауважив, що уряд, здавалося, з некомпетентного ставав відверто недолугим!

Міс Морлі — густим басом — заперечила, що це неподобство!

Вона була всього-на-всього жінка й незмінно вважала гідним пошани будь-який уряд, котрому випадало перебувати при владі. А тому зажадала

від брата пояснень, чому це поточна урядова політика — непослідовна, недолуга, ідіотська й неприховано самогубча!

Коли містер Морлі висловив усе, що думає щодо цього, він налив собі ще одну чашку ненависної кави й поділився справжньою причиною свого невдоволення.

— Ох уже ці дівчата! Всі вони однакові — безвідповідальні егоїстки, на яких ні в чому не можна покластися.

— Ти про Гледіс? — запитально зауважила міс Морлі.

— Від неї щойно надійшла телеграма. Їй довелося терміново поїхати в Сомерсет, бо в тітки інсульт.

— Любий, це дуже прикро, але ж дівчина в тому не винна... — зронила сестра.

Містер Морлі похмуро похитав головою.

— Звідки мені знати, чи справді в її тітки інсульт? Звідки відомо, що Гледіс не вигадала всю цю історію на пару з тим напрочуд непутящим юнаком, який підбиває до неї клинці? На тому типі проби ніде ставити! Певне, зібралися сьогодні гульнути та на тому й усе.

— О, ні, любий — не думаю, що Гледіс устрегнула б таку штуку. Ти ж сам завжди казав, що вона дуже відповідальна.

— Атож.

— Називав її розумною дівчиною, яка вкрай сумлінно ставиться до роботи.

— Так, Джорджино, так — от тільки це було до того, як з'явився отой молодик. Останнім часом вона зовсім змінилася — до невпізнанності. Стала розсіяною, пригніченою, смиканою...

«Гренадерка» глибоко зітхнула й промовила:

— Що ж, Генрі, дівочому коханню не зарадити.

— Але воно не має впливати на виконання її секретарських обов'язків, — відрізав роздратований брат. — А надто сьогодні, коли в мене море роботи! Кілька *надзвичайно* значущих клієнтів. Страх яка прикрість!

— Не маю сумніву, що це напрочуд не до речі. О, Генрі, а як там той новий хлопчина?

— Гірший за всіх, які будь-коли в мене служили, — похмуро заявив той. — Перекручує кожнісіньке прізвище й має жахливі манери. Якщо він не виправиться, я звільню його й пошукаю ще іншого. Не знаю, яка користь від нинішньої системи освіти: таке враження, наче вона випускає недоумків, нездатних не те що запам'ятати, а хоч би збагнути, що їм велять.

Містер Морлі глянув на годинник.

— Я маю йти. Увесь ранок по хвилинах розписаний — а тут іще й ота дамочка, Сейнзбері Сіл. Її треба кудись прилаштувати, бо ж у неї гострий

біль. Я заїкнувся було, щоб вона звернулася до Райлі, але мене навіть слухати не схотіли.

— Ще б пак, — зронила віддана Джорджина.

— Райлі дуже непоганий фахівець — так, дуже непоганий. Першокласні дипломи, найсучасніші методи лікування...

— У нього тремтять руки, — заперечила міс Морлі. — Певне, пиячить.

Її брат засміявся — його настрої поліпшився.

— По сендвіч зазирну о пів на другу, як і завше, — мовив він.

* * *

А в готелі «Савой» містер Емберіотіс із широкою усмішкою на обличчі длубався зубочисткою в роті.

Усе йшло як по маслу.

Йому, як завжди, пощастило. Подумати лишень, що кілька добрих слів тій ідіотці з курячими мізками *аж так* окупилися! Воістину — «хліб свій пускай по воді, бо по багатьох днях знов знайдеш його¹». Адже він завше був чуйний. І не скупився! А в майбутньому зможе зробитися навіть щедрішим. Перед очима попливли картини благодіянь. Маленький Димитрій... І вірний Константо-

---

¹ Екклезіяст 11:1, тут і далі переклад Івана Огієнка. (Тут і далі прим. перекл.)

пополус, який мається зі своїм ресторанчиком...
Яка приємна несподіванка для них...

Необережний порух зубочистки — і містер Емберіотіс поморщився, а рожеві мрії про віддалене майбуття розтанули й поступилися місцем зловісним очікуванням від ближчої перспективи. Він обережно торкнув зуба язиком. І витягнув записника. Квін-Шарлот-стріт, 58. На дванадцяту годину.

Містер Емберіотіс спробував повернути собі втрачену ейфорію — але марно. Горизонт майбутнього звужився до всього кількох слів:

«Квін-Шарлот-стріт, 58. На дванадцяту годину».

* * *

У готелі «Гленгаурі-корт», що в Південному Кенсінгтоні, добігав кінця сніданок, а у вестибюлі міс Сейнзбері Сіл так само вела розмову з місіс Болітоу. В ідальні їхні столики стояли поряд, і вони заприятимилися на другий день після заїзду першої тиждень тому.

Міс Сейнзбері Сіл саме говорила:

— Знаєте, моя люба, він *і справді* перестав боліти! Навіть не посіпує! Я вже подумую зателефонувати й...

— От тільки не робіть дурниць, голубонько, — урвала її місіс Болітоу. — Йдіть на прийом і *покінчіть із проблемою*.

Місіс Болітоу була рослява, владна дама з низьким голосом, а міс Сейнзбері Сіл — жінка на п'ятому десятку з підсвітленим волоссям, завитим у безладні кучері. Її вбрання було безформне й дещо богемне, а пенсне раз по раз спадало. Вона була любителька поговорити, але тепер лише тужливо промовила:

— Але ж він справді *зовсім не болить*.

— От іще! Ви ж сама казали, що за цілу ніч не склепили очей.

— Так... це правда... але досі нерв, мабуть, таки *відмер*.

— Тоді вам тим паче треба до лікаря, — рішуче заявила місіс Болітоу. — Всі ми любимо відкладати такі візити, але це звичайнісіньке боягузтво. Ліпше зібратися з духом і *покінчити з проблемою!*

Із вуст міс Сейнзбері Сіл замало не зірвалося протестне «Ще б пак — не вам же туди йти!», але натомість пролунало тільки:

— Гадаю, ви маєте рацію. Та й містер Морлі дуже уважний і *ніколи не робить боляче*.

* * *

Засідання ради директорів закінчилося. Все пройшло гладко. Звіт був утішний — голки не підточили.

Проте містер Семюел Ротерштайн чутко вловив у манері голови щось не те.

Раз чи двічі в його тоні промайнули якісь різкі, невдоволені нотки, що ніяк не пасували до предмета розмови.

Може, якийсь потаємний клопіт? Але Ротерштайн чомусь не міг пов'язати потаємного клопоту з Алістером Блантом — таким беземоційним, таким доценту *звичайним*. Словом, британцем аж до самих кісток.

Так, звісно, могло йтися про печінку... Містера Ротерштайна вона час від часу непокоїла, але він ніколи не чув, щоб Алістер нарікав на печінку. Здоров'я містера Бланта було не менш безвідмовне, ніж його мозок або фінансовий хват. Не те щоб демонстративно квітуче, а просто — міцне та надійне.

Та хай там як, а щось не те таки було: раз чи двічі голова провів рукою по обличчю, а ще сидів у незвичній для себе позі — підпираючи рукою підборіддя. Ну й ще раз чи двічі, здавалося — ні, без жодних «здавалося», — на щось *відволікся*.

Коли вони вийшли з конференц-зали й почали спускатися сходами, Ротерштайн запитав:

— Тебе, бува, не підвезти?

Блант усміхнувся й похитав головою.

— На мене чекає власна машина. — Алістер кинув погляд на годинник. — Я не назад у Сіті, а... — Він затнувся. — Власне, я записаний на прийом до дантиста.

Ось і розгадка.

* * *

Еркюль Пуаро вийшов із таксі, розрахувався з водієм і подзвонив у двері за адресою Квін-Шарлот-стріт, 58.

Після деякої заминки йому відчинив хлопчик-слуга у лівреї — веснянкуватий, рудоволосий і страшенно серйозний.

Еркюль Пуаро запитав:

— Містер Морлі приймає?

У його серці ще жила до сміховинного примарна надія, що, може, містер Морлі не на місці або занедужав і прийому сьогодні не буде... Але марно. Хлопчик відсторонився, пропускаючи відвідувача досередини, й тихо, з якоюсь неблаганною невідворотністю зачинив за ним — приреченим — двері.

А відтак запитав:

— Скажіть, будь ласка, ваше прізвище?

Пуаро назвався, й коли перед ним розчинилися двері, що вели з коридору праворуч, увійшов до приймальні.

То була не без смаку вмебльована кімната, яка здалася Еркюлеві Пуаро невимовно похмурою. На полірованому столику а-ля шератон лежали акуратно розкладені газети й журнали. На буфеті а-ля геплвайт стояли пара шеффілдських підсвічників та срібний канделябр для середини столу. На камінній полиці пишалися бронзовий годинник і дві бронзові вази. На вікнах висіли портъери із синього оксамиту, а оббивка крісел була в стилі епохи Якова Першого — в червоні пташки та квіти.

В одному з тих крісел сидів військового вигляду джентльмен із вусищами й жовтуватим обличчям. На новоприбулого той глянув, наче на якусь докучливу комаху — так, ніби жалкував, що не має з собою не револьвера, а пульверизатора з інсектицидом. «Власне, деякі англійці такі сміховинні й неприємні, — сказав собі подумки Пуаро, з огидою дивлячись на вояку, — що їх варто би присипляти одразу після народження».

Зрештою джентльмен із військовою виправкою перевів погляд на столик і — схопивши «Таймз» та розвернувши крісло так, щоб не бачити Пуаро — всівся читати.

Бельгієць узяв «Панч» і став ретельно його продивлятися, але жоден із жартів не здавався йому смішним.

Увійшов хлопчик-слуга зі словами: «Полковник... Ревбомбі?» — і повів вояку кудись за собою.

Пуаро саме розмірковував над сумнівною імовірністю, що такі прізвища справді бувають, коли відчинилися двері, впускаючи до приймальні молодика років тридцяти.

Новоприбулий зупинився коло столика, нервово пробігаючи пальцями по журнальних обкладинках. Бельгієць скосив на нього очі. Неприємний і небезпечний суб'єкт, думав він, — а можливо, і вбивця. Принаймні з вигляду той куди більше скидався на живоріза, ніж будь-хто зі справжніх убивць, яких перебачив на своєму віку детектив.

Хлопчик-слуга відчинив двері й, невідомо до кого звертаючись, оголосив: «Містер Пюре».

Правильно здогадавшись, що викликають не кого іншого, як «Пуаро», бельгієць підвівся. Хлопчик повів його вглиб коридору й, завернувши за ріг, підійшов до маленького ліфта, який підняв їх на третій поверх. Там вони рушили вздовж іншого проходу, а потім слуга зайшов до невеличкого передпокою, постукав у ще одні двері й, не чекаючи відповіді, відчинив їх перед пацієнтом і посторонився.

Пройшовши до кабінету під супровід шуму води, Пуаро побачив по той бік пройми містера Морлі, який із професійною ретельністю мив руки в настінному умивальнику.

* * *

Навіть у житті найвидатніших людей бувають при-
низливі миті. Ніхто з нас, як то кажуть, не герой
для власного лакея. До цього можна додати, що
дуже мало хто видається героєм у власних очах,
перебуваючи на прийомі в дантиста.

Й Еркюль Пуаро до болю усвідомлював цей
факт.

Він звик бути високої думки про себе. Ще б пак:
адже куди звичайним людям до Еркюля Пуаро!
Однак тієї миті детектив не почувався вищим ані
в чому — занепав духом до нуля й перетворився
на пересічного обивателя, який панічно боїться
зуболікувального крісла.

Завершивши професійне омовіння, містер Мор-
лі — так само по-професійному — забалакав до
пацієнта, щоб збадьорити його:

— Раніше о цій порі року бувало й тепліше,
еге ж?

А сам тим часом ненав'язливо підвів його до
місця екзекуції — до Крісла! — і спритно, наче
граючись, почав регулювати підголів'я.

Еркюль Пуаро глибоко зітхнув і, підійшовши,
опустився в крісло й розслабив шию, віддавшись
професійним маніпуляціям містера Морлі.

— Ось так, — до огидного бадьоро промовив
дантист. — Вам зручно? Впевнені?

Пуаро замогильним тоном підтвердив, що йому цілком зручно.

Тож містер Морлі розвернув до себе столик з інструментами й, узявши дзеркальце та ще якесь катівське знаряддя, приготувався перейти до справи.

Еркюль Пуаро вчепився в бильця й, заплющивши очі, роззявив рота.

— Маєте скарги? — запитав містер Морлі.

Пацієнт трішки нечітко — адже вимовляти приголосні з відкритим ротом було важкувато — відповів щось у тому сенсі, що особливих скарг він не має. Це, власне, був плановий огляд, який Пуаро педантично проходив двічі на рік. Хтозна — може, йому ще нічого й не робитимуть... Містер Морлі, бува, не помітить того другого скраю зуба, що давав про себе знати болючим посіпуванням... Але ця ймовірність була невисока, бо містер Морлі славився як один із найкращих дантистів.

То стукаючи, то длубаючи, він неспішно просувався від зуба до зуба, бурмочучи за ходом справи короткі коментарі.

— Пломбочка трішки зносилася... але нічого серйозного. Радий бачити, що ясна відносно здорові... — Затримка коло підозрілого зуба, длуб-длуб — ні, рушив далі, хибна тривога. Лікар

перейшов до нижнього ряду. Перший, другий... третій?.. Ні. «Пес угледів кролика!» — подумав Пуаро, перекутивши приказку.

— А ось тут невеличка проблемка. Цей зуб вас не турбує? Гм, дивно.

Огляд продовжився.

А зрештою містер Морлі вдоволено випростався.

— Нічого серйозного. Кілька зношених пломб і невеличкий карієс на тому нижньому кутньому. Гадаю, за сьогодні ми все виправимо.

Він перемкнув якийсь тумблер, і коли залунало гудіння, узяв бормашину й турботливо — ба любовно — оснастив її бором.

— Якщо буде боляче — сигналізуйте, — кинув містер Морлі, беручись до свого садистського ремесла.

Пуаро не довелося користуватися отриманим дозволом (ні здіймати руку, ні морщитися, ні тим паче кричати), бо точно в потрібний момент містер Морлі зупиняв бормашину, коротко наказував «Прополощіть!», прикладав невеличкий тампон, вибирав новий бор — і все починалося наново. Тортури бормашиною завдавали не так болю, як страху.

А тим часом лікар, готуючи пломбу, знову заговорив.

— Сьогодні я змушений робити все сам, — пояснив містер Морлі. — Міс Невілл у від'їзді. Пам'ятаєте міс Невілл?

Пуаро неширо підтвердив, що пам'ятає.

— Її викликали в провінцію — до родички, яка захворіла. Закон підлості та й годі. Цього ранку я вже й так вибився з графіка, бо пані перед нами спізнилася. Такі форс-мажори дуже дратують — увесь день шкереберть. А тут іще й пацієнтка з гострим болем, яку треба прийняти без запису. Я-то завше залишаю про всяк випадок резервні п'ятнадцять хвилин, але метушні від того все одно додається.

Містер Морлі зазирнув у ступку, де розтовкував матеріал для пломби, й повів далі:

— Ось що я вам скажу, мсьє Пуаро: я весь час зауважую, що серйозні, впливові люди завжди пунктуальні — ніколи не змусять на себе чекати. Наприклад, особи королівської крові — за ними годинники можна звіряти. І те саме стосується ділків із Сіті. От і цього ранку до мене записаний не абихто, а сам Алістер Блант!

На цих словах у голосі містера Морлі зачулися нотки тріумфу.

Пуаро, котрому не давали говорити кілька ватних тампонів і слиновідсмоктувач під язиком, видав якийсь нерозбірливий звук.

Алістер Блант! Ось які імена тепер у пошані. Не герцоги, не графи, не прем'єр-міністри — а нетитулований «містер» Алістер Блант, чие обличчя майже незнайоме широкій публіці, а прізвище хіба вряди-годи зринає в прохідних газетних статейках. Пересічна людина й годі.

Скромний, непоказний англієць, який очолює найбільшу з британських банківських компаній. Людина, яка має величезні статки й попихає урядами. Живе тихим, непомітним життям, ніколи не з'являється перед публікою й не звертається до неї з промовами — проте саме в її руках зосереджена влада.

Містер Морлі, схилившись над пацієнтом, заходився ставити пломбу, але при цьому так само шанобливо вів далі:

— Він завжди приходить точно в призначений час. Нерідко відпускає машину й повертається до офісу пішки. Приємний, скромний — жодної фанаберії. Любить гольф і знається на садівництві. Ні-защо не подумаєш, що він може скупити пів Європи! Людина на кшталт нас із вами та й по всьому.

Безцеремонність такої «зрівнялівки» вікликала в пацієнта напад обурення. Так, містер Морлі був одним із найкращих лондонських дантистів — але тільки «одним із». А Еркюль Пуаро — унікальний!

— Прополощіть, — звелів лікар. А відтак, перейшовши до другого зуба, продовжив: — Ось наша відповідь їхнім Гітлерам, Муссоліні та решті. Ми тут не з панікерів. Або погляньте, як демократично поводить ся наше королівське подружжя. Хоча вам, французові, звісна річ, ближчі республіканські ідеї...

— Я не хансус, а бегієсь...

— Ай-яй-яй, — зажурено промовив дантист. — Не можна, щоб до отвору потрапила волога. — І він безжально обдуб підготований зуб гарячим повітрям.

А затим повів далі:

— Я й гадки не мав, що ви бельгієць. Он воно що! Кажуть, ваш король Леопольд — чудова людина. Сам-то я великий прихильник монархії. Вишкіл є вишкіл. Узяти навіть королівську пам'ять на імена та обличчя. А все завдяки вишколу, хоча, звісно, в декого це в крові — природжений дар. Я й сам із таких: ім'я-прізвище забуваю, а от побачене обличчя — ніколи. Скажімо, днями до мене приходив один пацієнт. Ім'я мені нічого не сказало, але я одразу подумав: «Так, і де ж це ми з вами вже бачились?» Цього я поки не згадав, але не маю сумніву, що неодмінно згадаю. Прополощіть.

Пуаро востаннє зробив, як просили, й містер Морлі прискіпливо глянув на результати своєї роботи.

— Що ж, на позір усе гаразд. Закрийте-но рта — але обережно... Нічого не заважає? Пломби не відчуваєте? Відкрийте-но знову — так, здається, все добре.

Столик з інструментами від'їхав, крісло крутнулося, й Еркюль Пуаро підвівся з нього вільною людиною.

— Що ж, мсьє Пуаро, — на все добре. Злочинців у моєму домі, сподіваюся, не знайшли?

Детектив усміхнувся й промовив:

— Дорогою сюди кожен зустрічний здавався мені злочинцем. Але тепер це, певне, минеться!

— О, так: *до* прийому — не те саме, що *після*. А втім, тепер наш брат дантист уже не такий катюга, як раніше! Вам викликати ліфт?

— Ні-ні, я спускаюся сходами.

— Як хочете. Але якщо передумаєте, то він одразу за ними.

Пуаро вийшов із кабінету. І щойно за ним зачинилися двері, почув, як із крана полилася вода.

Він спустився на два поверхи й, дійшовши до останнього повороту, побачив англо-індійського полковника, якого саме проводжали до виходу. «На вигляд цілком пристойний чоловік, — прекраснодушно розмірковував Пуаро. — Певне, чудовий стрілець, який уполював не одного тигра. Корисна людина — справжня опора імперії».

Бельгієць зайшов до приймальні по залишені там капелюх і ціпок. На деякий його подив, отой смиканий молодик і досі був там. А з ним і ще один пацієнт, який читав «Філд».

Тепер, перебуваючи в доброму гуморі, Пуаро поглянув на того молодика новими очима. У ньому й досі прозирала відчутна загрозовість — замало не кровожерність убивці — але віку такий не вкоротить, милостиво вирішив детектив. Незабаром цей молодий чоловік, відмучившись, поза сумнівом, спуститься сходами усміхненим і щасливим — не бажаючи нікому лихого.

З'явився хлопчик-слуга й, нічого не переплутавши, чітко оголосив:

— Містер Блант.

Чоловік за столиком відклав «Філд» і підвівся. Він виявився середнього зросту, середніх віку та статури. Добре вдягнений, стриманий.

І він рушив за хлопчиком.

Один із найбагатших та найвпливовіших людей Англії — і той мусив іти до дантиста, немов простий смертний. І, поза сумнівом, почувався при цьому достоту так само, як інші!

Розмірковуючи таким чином, Еркюль Пуаро забрав капелюха, ціпка й підійшов до дверей. А там озирнувся і з жахом подумав, що той молодик, не інакше, мучився неабияким зубним болем.

У коридорі детектив затримався перед дзеркалом, щоб поправити вуса, дещо розкуйовджені внаслідок маніпуляцій містера Морлі.

А тільки-но ті набули задовільного вигляду, як ліфт знову спустився, і з глибини коридору, фальшиво насвистуючи, з'явився хлопчик-слуга. Забачивши Пуаро, він осікся й підійшов відчинити йому вхідні двері.

Із таксі, яке щойно під'їхало до будинку, показала нога пасажирки, й бельгієць глянув на неї з якимось куртуазним інтересом.

Акуратної форми гомілка, панчоха цілком непоганої якості. Так, нічогенька ніжка. Але взуття йому не сподобалось. Новісіньке, лаковане, з величезною блискучою пряжкою. Пуаро похитав головою.

Жодного шику — дуже по-провінційному!

Виходячи з таксі, новоприбула зачепилася за дверці — і від іншої тувельки відірвалася пряжка, яка, дзенькнувши, впала на тротуар. Галантний Пуаро кинувся на допомогу їй, піднявши загублене, уклінно простягнув пряжку власниці.

Гай-гай! На вигляд радше п'ятдесят, ніж сорок. Пенсне. Неохайне сивувато-біляве волосся. Гнітюча зеленавість мішкуватого вбрання! Дякуючи, жінка зронила спершу пенсне, а потім і сумочку.

Бельгієць — уже не галантний, а просто ввічливий — допоміг тій підібрати і їх.

Жінка піднялася сходами будинку номер п'ятдесят вісім по Квін-Шарлот-стріт, а Пуаро відірвав таксиста від обуреного споглядання її скупих чайових.

— Ви вільний, *hein*¹?

Водій похмуро відказав:

— Еге. А дехто вважає, що ще й безкоштовний.

— Тоді мені до вас, — промовив Пуаро. — Бо я тепер теж вільний — від клопоту!

А зауваживши глибоко підозріливий погляд таксиста, докинув:

— Ні-ні, мій друже, — я не напідпитку. Просто побував у дантиста й тепер на пів року здихався такої потреби. Як же приємно це усвідомлювати!

---

¹ Тут: еге ж? (*фр.*).